

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การรายงานสถานการณ์เอดส์ทั่วโลกล่าสุด (Joint united nations programmed on HIV/AIDS and world health organization, 2007) โดยองค์การสหประชาชาติ ร่วมกับองค์การอนามัยโลก พบว่า ในปี พ.ศ. 2550 มีจำนวนผู้ติดเชื้อและผู้ป่วยเอดส์ทั่วโลกประมาณ 33.2 ล้านคน (30.6 - 36.1 ล้านคน) เป็นผู้ใหญ่มากกว่า 30.8 ล้านคน (28.2 - 33.6 ล้านคน) มีผู้หญิงที่ติดเชื้อประมาณ 15.4 ล้านคน (13.9 - 16.6 ล้านคน) เป็นเด็กที่อายุต่ำกว่า 15 ปี ประมาณ 2.5 ล้านคน (2.2 - 2.6 ล้านคน) และเป็นผู้ที่เสียชีวิตจากโรคเอดส์ประมาณ 2.1 ล้านคน (1.9 - 2.4 ล้านคน)

สำหรับประเทศไทยนั้น ปัญหาผู้ติดเชื้อเอชไอวี/ ผู้ป่วยเอดส์ยังคงเป็นปัญหาสำคัญ จากรายงานสถานการณ์ผู้ป่วยเอดส์และผู้ติดเชื้อที่มีอาการในประเทศไทยล่าสุด เมื่อ 31 มกราคม 2552 สำนักโรคระบาดวิทยา รายงานว่ามีจำนวนผู้ป่วยเอดส์ทั้งสิ้น จำนวน 345,196 ราย เสียชีวิตแล้ว จำนวน 93,034 ราย (กลุ่มงานระบาดวิทยา โรคเอดส์ วัณโรค และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์, 2552)

จังหวัดนครราชสีมา (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา, 2552) มีจำนวนผู้ป่วยเอดส์ที่รับการรักษาในสถานบริการทั้งภาครัฐและภาคเอกชนทั้งสิ้น จำนวน 2,203 ราย เสียชีวิตแล้ว จำนวน 587 ราย ทั้งนี้เป็นผู้ที่ได้รับการรักษาด้วยยาต้านไวรัสจำนวน 717 คน และมีแนวโน้มของผู้ป่วยเอดส์และผู้เสียชีวิตด้วยโรคเอดส์ลดลงกว่าในอดีตที่ผ่านมา เนื่องจากการรักษาผู้ป่วยเอดส์ด้วยยาต้านไวรัส ทำให้ผู้ป่วยมีชีวิตที่ยืนยาว และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

นับตั้งแต่มีรายงานผู้ป่วยเอดส์เป็นครั้งแรกในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2527 กระทรวงสาธารณสุข ได้พัฒนาและจัดบริการดูแลรักษาผู้ป่วยเอดส์ และได้มีการถ่ายทอดแนวทางการปฏิบัติงาน ในลักษณะนี้ไปสู่หน่วยงานผู้ให้บริการ ได้แก่ โรงพยาบาลในระดับต่าง ๆ และสถานีนานาชาติ ทำให้ผู้ติดเชื้อเอดส์ และผู้ป่วยเอดส์ได้รับบริการดูแลรักษาอย่างเหมาะสมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งปัจจุบัน จำนวนผู้ติดเชื้อและผู้ป่วยเอดส์ที่เข้าสู่ระบบบริการดูแลสุขภาพเพิ่มจำนวนขึ้นเป็นอย่างมาก อันเนื่องมาจากการยอมรับจากสังคม และความก้าวหน้าอย่างมากในการดูแลรักษาด้วยยาต้านไวรัส ที่สามารถยืดอายุผู้ติดเชื้อและผู้ป่วยเอดส์ จนกล่าวได้ว่า เอดส์เป็นเสมือนโรคเรื้อรังชนิดหนึ่ง

ผู้ป่วยโรคนี้มีอาการที่หลากหลายและมีระดับความรุนแรงต่าง ๆ กันตามระยะของโรค ตั้งแต่ไม่มีอาการจนถึงขั้นมีอาการรุนแรง การประเมินผู้ป่วยจึงมีความสำคัญมาก ตั้งแต่การซักประวัติและตรวจร่างกาย การตรวจทางห้องปฏิบัติการ การประมาณตัวโรค และการให้การดูแล

รวมถึงการให้ความรู้ในการปฏิบัติตัวด้วย นอกจากนี้การดูแลให้ผู้ป่วยมีการดูแลสุขภาพที่ดีจะเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเสริมสร้างให้การรักษามีความประสบความสำเร็จมากขึ้น อันได้แก่ การออกกำลังกาย การปฏิบัติสมาธิ เป็นกระบวนการที่จัดตั้งมันจ่ออยู่กับสิ่งที่ต้องการ และเพิ่มความสามารถในการควบคุม และเสริมสร้างสุขภาพในด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และวิญญาณดีขึ้น ทั้งนี้ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การใช้ยาต้านไวรัสเอดส์ ซึ่งได้ช่วยให้ผู้ป่วยเอดส์ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นมาก

การใช้ยาต้านไวรัสเอดส์ในปัจจุบัน มีผลต่อผู้ป่วยติดเชื้อเอดส์อย่างมหาศาล ทำให้ผู้ป่วยเสียชีวิตน้อยลง เจ็บป่วยลดลง สามารถกลับมาใช้ชีวิตใกล้เคียงกับคนปกติได้ อย่างไรก็ตามด้วยข้อมูลที่มีอยู่ในปัจจุบันผู้ป่วยไม่สามารถหยุดยาด้านไวรัสได้ และต้องรับประทานตลอดไป ดังนั้นปัจจัยสำคัญที่สุดที่จะทำให้ผู้ป่วยได้ประโยชน์ จากการใช้ยาต้านไวรัสคือ Adherence หรือ “การเกาะติดยา” โดยผู้ป่วยเอดส์จะต้องกินยาอย่างถูกต้อง ครบถ้วน และสม่ำเสมอ ไปตลอดชีวิต เพื่อทำให้เชื้อไวรัสในร่างกายให้อยู่ในปริมาณที่ต่ำที่สุด คงอยู่ในระดับต่ำไปยาวนานที่สุด และไม่ให้เกิดการดื้อยาของเชื้อไวรัส จึงจะเกิดประสิทธิภาพในการกวดการแบ่งตัวของเชื้อได้ในระดับที่แพทย์ต้องการและผู้ป่วยมีสุขภาพที่ดีขึ้น ไม่เกิดโรคติดเชื้อฉวยโอกาส และลดโอกาสของการแพร่เชื้อดื้อยาไปสู่ผู้อื่นได้ ปัจจัยหลักที่มีผลต่อการเกาะติดการใช้ยาต้านไวรัส ประกอบด้วย ปัจจัยด้านตัวผู้ป่วยเอง ปัจจัยของยาด้านไวรัส ปัจจัยด้านการดูแลและระบบการให้บริการ รวมถึงปัจจัยการสนับสนุนทางสังคมด้วย

การสนับสนุนทางสังคม (Social support) แนวความคิดของการสนับสนุนทางสังคมมีหลากหลาย ในการศึกษาที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่า การสนับสนุนทางสังคมจะมีผลต่อสุขภาพ โดยเฉพาะทางด้านจิตใจ ช่วยให้ผู้คนสามารถปรับแก้ไขความเครียดได้ดีขึ้น ช่วยให้ผู้คนเกิดความมั่นคงทางด้านอารมณ์ ตระหนักถึงคุณค่าในตนเอง ลดความเครียดที่จะนำไปสู่ภาวะวิกฤตต่อไป โดยการสนับสนุนทางสังคมนั้นมีทั้งแหล่งปฐมภูมิ และแหล่งทุติยภูมิ การสนับสนุนจากแหล่งปฐมภูมิ ได้แก่ ครอบครัว ญาติพี่น้อง ซึ่งมีความสำคัญต่อการเจ็บป่วยและพฤติกรรมอนามัยของบุคคลเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการสนับสนุนทางอารมณ์ จากคู่สมรส ส่วนการสนับสนุนทางสังคมจากแหล่งทุติยภูมิถือว่าเป็นผู้ให้บริการทางสุขภาพ ได้แก่ แพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และบุคลากรอื่น ๆ เช่น ครู พระ ผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ซึ่งมีความสำคัญในการสนับสนุนข้อมูล ข่าวสาร และความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ ซึ่งทั้งหมดจะเป็นสิ่งสำคัญที่จะส่งเสริมและช่วยเหลือผู้ป่วยในการเกาะติดการใช้ยาต้านไวรัส โดยจะประกอบด้วยการสนับสนุนทางอารมณ์ (Emotional support) การสนับสนุนด้านการให้การประเมินผล (Appraisal support) การสนับสนุนด้านข้อมูลและคำแนะนำ (Information support) และการสนับสนุนปัจจัยทางเครื่องมือ (Instrumental support)

ในจังหวัดนครราชสีมา นั้น มีการให้บริการดูแลรักษาผู้ติดเชื้อเอชไอวี/ ผู้ป่วยเอดส์กระจาย อยู่ในโรงพยาบาลทั่วไป และโรงพยาบาลชุมชนทั่วทั้งจังหวัด แต่ยังไม่มีความชัดเจนถึงระบบการสนับสนุนทางสังคมแก่ผู้ติดเชื้อเอชไอวี/ ผู้ป่วยเอดส์ที่รับยาต้านไวรัส การศึกษาวิจัยขั้นนี้ จึงจัดทำขึ้นเพื่อศึกษาการเกาะติดการใช้ยาต้านไวรัสของผู้ติดเชื้อเอชไอวี/ ผู้ป่วยเอดส์ และการสนับสนุนทางสังคมของผู้ติดเชื้อเอชไอวี/ ผู้ป่วยเอดส์ รวมถึงวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการสนับสนุนทางสังคมที่มีต่อการเกาะติดการใช้ยาต้านไวรัสของผู้ติดเชื้อเอชไอวี/ ผู้ป่วยเอดส์ในจังหวัดนครราชสีมา

ผลลัพธ์จากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างมาก ในการเป็นข้อมูลการเกาะติดยาต้านไวรัส และการสนับสนุนทางสังคมของผู้ติดเชื้อ และสามารถนำมาเป็นข้อมูลเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการเกาะติดยาต้านไวรัสของผู้ป่วยในจังหวัดนครราชสีมาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

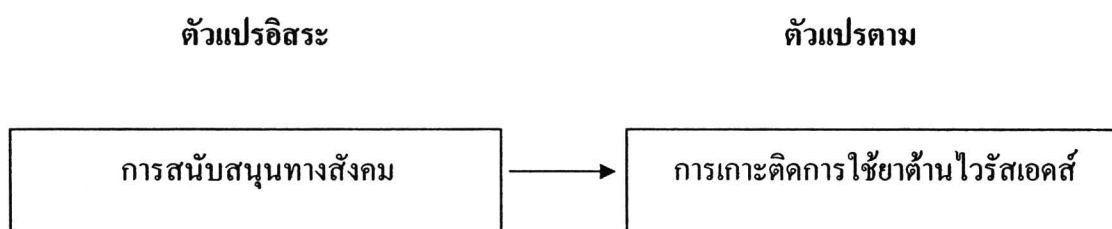
1. เพื่อศึกษาการเกาะติดการใช้ยาต้านไวรัสเอดส์ของผู้ป่วย จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาการสนับสนุนทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการเกาะติดการใช้ยาต้านไวรัสเอดส์ของผู้ป่วย จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคม กับการเกาะติดการใช้ยาต้านไวรัสเอดส์ของผู้ป่วย จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างโรงพยาบาลแต่ละแห่ง กับการเกาะติดการใช้ยาต้านไวรัสเอดส์ของผู้ป่วย จังหวัดนครราชสีมา

สมมติฐานการวิจัย

การสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์กับการเกาะติดการใช้ยาต้านไวรัสของผู้ป่วยติดเชื้อเอชไอวี/ ผู้ป่วยเอดส์ในทางบวก

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาการสนับสนุนทางสังคมที่มีต่อการเกาะติดการใช้ยาต้านไวรัสเอดส์ของผู้ป่วย
จังหวัดนครราชสีมา โดยมี ตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม ดังปรากฏในกรอบแนวคิด ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทราบถึงข้อมูลการเกาะติดยาต้านไวรัสเอดส์ของผู้ป่วย รวมถึงข้อมูลการได้รับการสนับสนุนทางสังคมของผู้ป่วย ในจังหวัดนครราชสีมา
2. ทราบถึงความสัมพันธ์ของการสนับสนุนทางสังคม กับการเกาะติดยาต้านไวรัสเอดส์ของผู้ป่วย ในจังหวัดนครราชสีมา
3. ทราบถึงความสัมพันธ์ของความแตกต่างโรงพยาบาล กับการเกาะติดยาต้านไวรัสเอดส์ของผู้ป่วย ในจังหวัดนครราชสีมา
4. เป็นแนวทางในการส่งเสริมการเกาะติดการรับประทานยาต้านไวรัสเอดส์ โดยใช้การสนับสนุนทางสังคมแก่ผู้ป่วย ในจังหวัดนครราชสีมา

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาการเกาะติดการใช้ยาต้านไวรัสเอดส์ของผู้ป่วยจังหวัดนครราชสีมา และการศึกษาการสนับสนุนทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการเกาะติดการใช้ยาต้านไวรัสเอดส์ รวมถึงการมุ่งหาคำตอบว่า “การสนับสนุนทางสังคม” มีผลต่อการเกาะติดการใช้ยาต้านไวรัสเอดส์ของผู้ป่วยหรือไม่อย่างไร โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็น ผู้ติดเชื้อเอชไอวี/ ผู้ป่วยเอดส์ที่ได้รับการรักษาด้วยยาต้านไวรัสเอดส์ จังหวัดนครราชสีมา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive research) โดยมีลักษณะเป็น การศึกษา ณ จุดเวลา (Cross sectional study) โดยมีตัวแปรในการศึกษาดังนี้

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคม ได้แก่ การสนับสนุนทางอารมณ์ การสนับสนุนด้านการให้การประเมินผล การสนับสนุนด้านข้อมูลและคำแนะนำ และการสนับสนุนปัจจัยทางเครื่องมือ ในแหล่งการสนับสนุนทางสังคมต่าง ๆ ได้แก่ กลุ่มผู้ติดเชื้อ ครอบครัวผู้ติดเชื้อ เพื่อน เพื่อนบ้าน ผู้นำศาสนา และผู้ให้บริการสุขภาพ ส่วนตัวแปรตาม ได้แก่ การเกาะติดการใช้ยาต้านไวรัสเอดส์ของผู้ป่วย จังหวัดนครราชสีมา

ข้อจำกัดของการวิจัย

1. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เป็นข้อมูลที่ได้รับการปกปิด ผู้ป่วยบางรายอาจไม่เต็มใจในการให้ข้อมูล หรืออาจมิได้ให้ข้อมูลที่ตรงกับข้อเท็จจริง
2. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เรื่องการรับประทานยาต้านไวรัส เป็นข้อมูลการรับประทานยาในช่วง 1-2 เดือนนี้ ซึ่งอาจไม่ตรงกับลักษณะการรับประทานยาตามปกติของผู้ป่วยได้
3. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ อาจมีข้อจำกัดเกี่ยวกับความจำของผู้ป่วย โดยเฉพาะจำนวนครั้งหรือจำนวนเม็ดยาที่ลืมรับประทาน

นิยามศัพท์เฉพาะ

การสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การช่วยเหลือต่อหน่วยหนึ่งของสังคมในด้านข้อมูล ข่าวสาร วัตถุประสงค์ของ การยอมรับ หรือด้านจิตใจจากผู้ให้การสนับสนุน ซึ่งอาจเป็นบุคคลหรือกลุ่มคน และเป็นผลให้ผู้รับได้ปฏิบัติหรือแสดงออกทางพฤติกรรมไปในทางที่ผู้รับต้องการ ในที่นี้การสนับสนุนทางสังคม จะมีเป้าหมายเพื่อให้การเกาะติดการใช้ยาด้านไวรัสเอดส์เป็นไปอย่างดี

การสนับสนุนด้านอารมณ์ หมายถึง การช่วยเหลือในรูปของคำพูด หรือการกระทำ ให้ผู้รับเกิดความพอใจ การยอมรับนับถือ การแสดงถึงความห่วงใย รวมถึงการปลอบโยน และให้กำลังใจ ในที่นี้มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการเกาะติดการใช้ยาด้านไวรัส และส่งเสริมการดูแลรักษาผู้ติดเชื้อเอชไอวี/ ผู้ป่วยเอดส์

การสนับสนุนด้านการประเมินผล หมายถึง การสนับสนุนด้านการให้การประเมินผล การให้ข้อมูลป้อนกลับ การเห็นพ้อง การยอมรับ การบอกให้ทราบผลถึงผลดี ที่ผู้รับได้ปฏิบัติพฤติกรรมนั้น หรือการให้รับรอง ในการทำงานและการใช้ชีวิตร่วมกัน ในที่นี้มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการเกาะติดการใช้ยาด้านไวรัส และส่งเสริมการดูแลรักษาผู้ติดเชื้อเอชไอวี/ โรคเอดส์

การสนับสนุนด้านข้อมูลและคำแนะนำ หมายถึง การให้การสนับสนุนทางด้านข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ การคัดเตือน การให้คำปรึกษา รวมถึงการให้ข่าวสารรูปแบบต่าง ๆ ในที่นี้มี

เป้าหมายเพื่อส่งเสริมการเกาะติดการใช้ยาต้านไวรัส และส่งเสริมการดูแลรักษาผู้ติดเชื้อเอชไอวี/ผู้ป่วยเอดส์

การสนับสนุนด้านวัตถุ หมายถึง การให้การสนับสนุนในลักษณะสิ่งของ เครื่องมือ แรงงาน เงิน อาหาร และเวลา ในที่นี้มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการเกาะติดการใช้ยาต้านไวรัส และส่งเสริมการดูแลรักษาผู้ติดเชื้อเอชไอวี/ผู้ป่วยเอดส์

ยาด้านไวรัสเอดส์ หมายถึง ยาที่เมื่อรับประทานแล้ว มีฤทธิ์ในการต้านและหยุดการแพร่กระจายเชื้อไวรัสเอชไอวี โดยมีเป้าหมายในการควบคุมและรักษาการติดเชื้อเอชไอวี และ/หรือ โรคเอดส์ ได้แก่ ยาในกลุ่ม Nucleoside analogues reverse transcriptase inhibitors กลุ่ม nonnucleoside reverse transcriptase inhibitors (NNRTIs) และกลุ่ม Protease inhibitors

การเกาะติดการใช้ยาต้านไวรัส หมายถึง การรับประทานยาด้านไวรัสเอดส์เพื่อควบคุมและรักษาการติดเชื้อเอชไอวีหรือโรคเอดส์ อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ในที่นี้จะวัดด้วยการใช้วิธีการรายงานการรับประทานยาโดยตัวผู้ป่วยเอง โดยให้ผู้ป่วยรายงานถึงจำนวนเม็ดยาที่ได้รับ จำนวนเม็ดยาที่ได้รับประทานในช่วงหนึ่งเดือนที่ผ่านมา และจำนวนเม็ดยาที่เหลือ

ผู้ป่วย หมายถึง ผู้ที่ได้รับการตรวจทางห้องปฏิบัติการ และยืนยันผลการตรวจเลือดว่ามีเชื้อเอชไอวีอยู่ในร่างกาย ในที่นี้จะรวมถึงผู้ป่วยเอดส์ที่แสดงอาการของเอดส์ และ/หรืออาการของการติดเชื้อฉวยโอกาสออกมา ได้แก่ การมีไข้สูงเรื้อรัง มีเชื้อราในปากบริเวณกระพุ้งแก้มและเพดานปาก คอมน้ำเหลืองโตที่บริเวณคอ รักแร้ ขาหนีบ อาการงูสวัด หรือแผลเริ่มชนิดลูกกลม อาการท้องเสีย ผื่นหนังอักเสบ น้ำหนักลด วัณโรค ปอดอักเสบจากเชื้อ *Pneumocystis carinii* เชื้อหุ้มสมองอักเสบจากเชื้อ *Cryptococcus* ติดเชื้อราในทางเดินอาหาร หรืออาจพบมะเร็งบางชนิด และเจาะจงผู้ที่ได้รับการรักษาในหน่วยรักษาผู้ติดเชื้อเอชไอวี/ผู้ป่วยเอดส์ในโรงพยาบาล และได้รับการรักษาด้วยยาด้านไวรัสเอดส์

กลุ่มผู้ติดเชื้อ หมายถึง กลุ่มบุคคลที่ติดเชื้อเอชไอวี หรือผู้ป่วยเอดส์ ที่เข้ารับการรักษาในแผนกรักษาผู้ติดเชื้อเอชไอวี/ผู้ป่วยเอดส์ของโรงพยาบาล และทำกิจกรรมร่วมกันในการส่งเสริมป้องกัน และควบคุมการติดเชื้อเอชไอวี/โรคเอดส์

ครอบครัว หมายถึง บุคคล หรือกลุ่มบุคคล ที่มีความสัมพันธ์ทางสายเลือด ในที่นี้หมายถึง คู่สมรส บิดา/มารดา และบุตร

เพื่อน หมายถึง บุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่รู้จัก คู่เียนเคย และเคยอยู่อยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อ ซึ่งอาจเป็นผู้ติดเชื้อด้วยหรือไม่ก็ได้

เพื่อนบ้าน หมายถึง บุคคล หรือกลุ่มบุคคล ที่รู้จัก และอาศัยอยู่ใกล้บ้าน ในที่นี้จะเจาะจงในกลุ่มที่อาศัยในรัศมีที่อยู่อาศัยของผู้ป่วยในระยะหนึ่งกิโลเมตร

ผู้นำศาสนา หมายถึง บุคคลที่มีความรู้ศาสนา ทำหน้าที่และมีบทบาท ในการให้ข้อมูล คำปรึกษา วินิจฉัยเกี่ยวกับศาสนา รวมถึงการเป็นผู้นำในกิจกรรมของศาสนา ในที่นี้สำหรับใน ศาสนาอิสลาม หมายถึง อิหม่าม คอเต็บ บิหลาล ในศาสนาพุทธ หมายถึง พระภิกษุ

ผู้ให้บริการ หมายถึง บุคคล หรือกลุ่มบุคคล ที่ทำหน้าที่ดูแลรักษาผู้ติดเชื้อเอชไอวี/ ผู้ป่วย เอดส์ในโรงพยาบาลที่ทำการศึกษานั้น ๆ ได้แก่ แพทย์ พยาบาล เภสัชกร เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ที่ ได้รับหน้าที่เฉพาะในการดูแลผู้ติดเชื้อ

ระยะเวลานัดหมาย หมายถึง ระยะเวลาที่ผู้ให้บริการได้นัดหมายต่อผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์ ตั้งแต่วันที่รับยาต้านไวรัสครั้งนี้ จนถึงวันที่รับยาครั้งต่อไป

การรับประทานยาไม่ตรงเวลา หมายถึง การที่ผู้ติดเชื้อรับประทานยาคลาดเคลื่อนจาก เวลาที่กำหนดให้รับประทาน ทั้งการรับประทานก่อนเวลาหรือหลังจากเวลาที่กำหนดไว้ เป็นเวลา มากกว่าหนึ่งชั่วโมง

เครื่องช่วยเตือนให้รับประทานยาตรงเวลา หมายถึง สิ่งที่ผู้ติดเชื้อนำมาใช้เพื่อนำมาเตือน ถึงเวลาที่จะต้องรับประทานยาต้านไวรัส